

Socijalni dijalog i recesija u bankarskom sektoru: globalna perspektiva

Izvršni sažetak

Uvod

Godine 2007. pojavila se najdublja financijska kriza na svijetu od kraha burze 1929. u SAD-u. Proširila se po cijelom svijetu i preko stvarnih tržišta, vodeći do najprodornijeg globalnog pada posljednjih desetljeća. Financijska je kriza najviše pogodila SAD i Europu, dok na bankarske sektore u Japanu, Brazilu i Kini nije imala značajnog utjecaja. Posljedica toga je da su između 2008. i 2010. razine nezaposlenosti u bankarskim sektorima SAD-a i Europe padale dok su trendovi zapošljavanja u Japanu, Kini i Brazilu ostali relativno nepromijenjeni.

Učinak financijske krize u Europi na bankarski sektor teško je odvojiti od onih nastalih zbog bitnih restrukturiranja koja su se u sektoru već događala prethodnih godina. Zaposlenost je rasla u novim državama članicama te Španjolskoj, Grčkoj, Portugalu i Irskoj, a padala u nekim od zapadnoeuropskih država (Austrija, Njemačka, Nizozemska ili Belgija), djelomično reflektirajući povećanje pomaka operacija velikih bankarskih grupacija iz potonjih država u prethodne.

Politički kontekst

Ekonomska je kriza imala velik učinak na cjelokupne razine zaposlenosti, ali neovisno o gubitku poslova u svim ekonomijama, utjecaj pada ekonomske aktivnosti bio bi veći ukoliko ne bi došlo do javnih intervencija. Većina razvijenih ekonomija i onih u nastajanju uvela je ekspanzivne fiskalne i monetarne politike za obuzdavanje krize.

Utjecaj financijske krize na bankarski sektor nije bio jednak kod svih glavnih svjetskih ekonomija. Na jednoj strani, financijski sektori Japana, Brazila i Kine nisu bili značajno pogođeni, stoga su javne službe trebale riješiti

samo probleme likvidnosti bankarskih sustava. Na drugoj strani, bankarski sustavi u SAD-u i mnogim europskim državama nisu imali samo probleme s likvidnošću, već i s bonitetom. Nekoliko je financijskih institucija bilo potrebno spasiti, dok su za izbjegavanje kolapsa financijskih sustava bili potrebni javni programi besprimjerne naravi.

U početku su centralne banke na nastalu krizu odgovorile ubacivanjem likvidnosti u financijske sustave, dok su kasnije vlade započele s ad hoc mjerama usmjerenima na pojedine institucije. Nakon kolapsa organizacije Lehman Brothers 15. rujna 2008., vlade u Europi i SAD-u pojačale su podršku financijskim sektorima usvajajući široke nacionalne politike: osiguranje uplata, jamstva na obveznice banke, injekcije kapitala i mjere koje pružaju olakšanje naslijeđenim sredstvima. Injekcije kapitala u SAD-u bile su veće od onih u EU-u, kao i otplaćivanje kapitala koji su izvršavale američke banke.

Europski sustavi industrijskih relacija izazvani su krizom, ali socijalni partneri pomogli su sektoru obuzdati negativan utjecaj na burzu rada. Kolektivni pregovori postali su teži tijekom krize, ali su svejedno pojačani i korišteni za promjene u sektoru. Sindikati i udruženja zaposlenih primjenjivali su njima dostupne različite alate: kolektivne pregovore usmjerene na zaštitu zaposlenih u slučaju restrukturiranja ili viška ili na zaštitu zaposlenja u sektoru uvođenjem mjera poput kraćeg radnog vremena; socijalni dijalog usmjeren na analizu situacije i predlaganje mjera za zadržavanje ili stvaranje poslova u bankarskom sektoru; druge inicijative socijalnih partnera koje mogu rezultirati poboljšanjem zaposlenja i radnih uvjeta u sektoru.

Ključni pronalasci

Unutar EU-27 kao cjelini, 250.000 poslova izgubljeno je u bankarskom sektoru između 2008. i 2010. To znači da je zaposlenost pala za 6% iznad prosječnog smanjenja zaposlenja u cijeloj ekonomiji (-2,4%), ali daleko od velikih korekcija zaposlenosti u sektorima proizvodnje i građevini (iznad 10%). Važnije, 187.000 poslova izgubljeno je samo u UK, glavnom europskom financijskom središtu. To znači da bi pad zaposlenosti u bankarskom sektoru bez UK bio manji od prosječnog u EU između 2008. i 2010.

Po državama je slika prilično miješana. Najveći padovi zaposlenosti bili su u UK (-25%), Belgiji (-15,2%), Portugalu (-14,8%), Mađarskoj (-12,7%), Nizozemskoj (-12,5%), Bugarskoj (-11,9%), Španjolskoj (-11%), Letoniji (-10,1%) i Češkoj Republici (-9,9%), dok je važan rast zaposlenja uočen u Rumunjskoj (25,3%), Luksemburgu (23,1%), Litvi (16,9%), Malti (10,9%), Poljskoj (7,6%) i Francuskoj (5,4%).

U SAD-u se utjecaj krize osjetio ranije: broj zaposlenih u bankarskom sektoru smanjio se za više od 10% između 2006. i 2010. (izgubljeno je 400.000 poslova) i za 7% između 2008. i 2010. U Japanu i osobito u Brazilu i Kini naizgled se tijekom krize povećavala zaposlenost u bankarskom sektoru.

U Europi su industrijske relacije sektora dobro uspostavljene, socijalni dijalog je jak, razine sindikalizma su iznad nacionalnog prosjeka u većini država, a pokrivenost kolektivnih pregovora relativno je visoka. Kolektivni pregovori u bankarskim sektorima uglavnom djeluju na sektorskoj razini u Njemačkoj, Francuskoj, Španjolskoj i Italiji, dok na razini tvrtke prevladavaju u UK, Mađarskoj i Nizozemskoj i ne postoje u Estoniji.

Kolektivni pregovori narasli su tijekom krize u nekim europskim državama. Postoje primjeri u kojima su prilagođene već postojeće mjere za zaštitu poslova, poput fonda za višak radnika u Italiji ili neki instrumenti stvoreni u Njemačkoj za rješavanje prethodne krize. Unatoč svemu, za razliku od sektora proizvodnje, kolektivni pregovori, usmjereni na održavanje

cjelokupnih razina zaposlenosti u bankarskom sektoru putem rješenja poput shema skraćenog radnog vremena, bili su zanemarivi. U većini slučajeva bili su usredotočeni na uravnoteženost plaće i ograničavanje socijalnog utjecaja zbog viška radnika (često dobrovoljno) socijalnim planovima dogovorenim na razini tvrtke prilikom glavnih restrukturiranja.

Neki inovativni primjeri kolektivnih pregovora na razini sektora tijekom krize mogli su se pronaći u Njemačkoj i Francuskoj, dok slučaj s bankama Unicredit i Danske Bank pokazuje važne korake prema uspostavi europskog sustava prekograničnih industrijskih relacija na razini tvrtke. Iako nije bilo razgovora između socijalni partnera na europskoj razini u bankarskom sektoru, udružene akcije do sada se nisu izvodile. U bankarskom sektoru SAD-a kolektivni pregovori ne igraju ulogu. Razina sindikalnosti u financijskom sektoru i sektoru za osiguranja je 1,2%, prilično ispod državnog prosjeka, dok samo 13 od 7.830 komercijalnih banaka ima sindikate.

U Japanu većina sindikata su sindikati tvrtke, budući da kolektivni pregovori djeluju na razini tvrtke. Stupanj sindikalnosti u financijskom sektoru (34,8%) je iznad državnog prosjeka (ispod 20%). Zbog ograničenog utjecaja financijske krize na japanski bankarski sektor, kolektivni pregovori koncentriraju se na tradicionalne probleme poput plaća, bonusa, povlastica ili radnog vremena.

Uloga socijalnog dijaloga i kolektivnih pregovora ograničena je u Brazilu budući da je brazilski sustav radnih relacija karakteriziran visokim stupnjem državnih intervencija. Bankarski sektor jedan je od nekoliko sektora u Brazilu gdje postoje pregovori na državnoj razini umjesto na razini regije: kolektivni ugovori obnavljaju se godišnje i rješenje vrijedi za cijelu industriju uz nekoliko klauzula dopunjenih na razini tvrtke.

U Kini svi bankovni zaposlenici automatski su članovi sindikata u lokalnim jedinicama, a sve njih predstavlja Financijska unija Kine, jedna od deset unija na razini industrije u državi. Kolektivni pregovori ne postoje.

Dodatne informacije

Izvešće *Recession and social dialogue in the banking sector* dostupno je na web-stranici <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1115.htm>

Za dodatne informacije kontaktirajte Carlos Vacas Soriano, Research Officer, cva@eurofound.europa.eu